

**ЕКОЛОГІЯ
ПРАВО ЛЮДИНА**

Верховенство права для захисту довкілля

ПОЧАТОК РОЗГЛЯДУ СПРАВ У МІЖНАРОДНИХ СУДОВИХ ІНСТАНЦІЯХ

Початок розгляду справ у міжнародних судових інстанціях

I. Міжнародний суд ООН (надалі – МС ООН)

МС ООН може розглядати два типи справ: юридичні спори між державами (спірні справи) і запити про надання консультативних висновків з правових питань, переданих йому органами та спеціалізованими установами Організації Об'єднаних Націй (дорадча процедура). Лише держави (члени ООН та інші держави, які стали учасниками Статуту МС ООН або визнали його юрисдикцію за певних умов) можуть бути сторонами у спірних справах.

Оскільки не існує спеціальної адвокатури МС ООН, немає жодних умов, які повинні бути виконані представниками держави, щоб користуватися правом виступати перед МС ООН, єдиним винятком є те, що вони повинні бути призначені для цього урядом.

Спір може бути порушено одним із двох способів:

1. Через повідомлення про спеціальну угоду: це документ, який має двосторонній характер, може бути поданий до МС ООН однією або обома державами-учасницями провадження. У спеціальному договорі повинні бути зазначені предмет спору та сторони в ньому.
2. За допомогою заяви: заява, яка має односторонній характер, подається державою-заявником проти держави-відповідача. На додаток до назви сторони, проти якої висувається позов, і предмета спору, держава-заявник повинна, коротко вказати, на якій підставі (договорі або декларації про визнання обов'язкової юрисдикції) МС ООН має юрисдикцію для вирішення цієї справи, викласти факти та підстави, на яких ґрунтується заява. Оригінал заяви підписується або представником сторони, яка її подає, або дипломатичним представником цієї сторони в країні, в якій знаходиться МС ООН, або іншою належним чином уповноваженою особою. Якщо заяву підписано іншою особою, ніж такий дипломатичний представник, підпис має бути засвідчено останнім або компетентним органом МЗС заявника. Реєстратор негайно передає відповідачу завірену копію заяви.

Відповідно до Статуту МС ООН, його офіційними мовами є англійська та французька, проте згідно із частиною 3 статті 39 Статуту МС ООН на прохання будь-якої сторони МС ООН дозволяє цій стороні використовувати мову, відмінну від французької чи англійської. У такому разі, у відповідності до Правил МС ООН, переклад на французьку чи англійську, засвідчений як точний стороною, яка його подає, додається до оригіналу кожного звернення.

МС ООН «дає власну чітку оцінку ваги, надійності та цінності доказів». Оскільки питання вимог до доказів не прописано ні в Статуті, ні в Регламенті, слід спиратися на практику МС ООН. Вивчення судової практики показує, що, хоча МС ООН дає деякі вказівки на те, як він оцінює певні види доказів, він, як правило, застосовує дуже відкритий, дискреційний стандарт доказів. МС ООН вимагає доказів «рівень впевненості у яких відповідний серйозності звинувачень». Прецедентна практика показує, що МС ООН визначає стандарт доказування на основі *ad hoc* і що стандарт виявляється лише в кінці процесу, коли МС ООН виносить своє рішення.

II. Міжнародний кримінальний суд (надалі – МКС)

МКС може здійснювати правосуддя в ситуації, коли геноцид, злочини проти людства, воєнні злочини, злочин агресії було вчинено 1 липня 2002 року або після цієї дати, і:

1. Злочини були вчинені громадянином держави-учасниці або на території держави-учасниці, або в державі, яка визнала юрисдикцію Суду;
2. Або злочини були передані на розгляд прокурора МКС Радою Безпеки ООН резолюцією, прийнятою відповідно до глави VII Статуту ООН.

За відсутності направлення РБ ООН Прокурор МКС може розпочати розслідування за власною ініціативою або за запитом держави-учасниці. Секретар МКС на прохання Прокурора МКС може на конфіденційній основі запитати у держави, яка не є Стороною Статуту або яка стала Стороною Статуту після набрання ним чинності, чи збирається вона зробити заяву про вчинення підсудних МКС злочинів на її території.

Коли держава подає або заявляє Секретарю про свій намір подати заяву про вчинення підсудних МКС злочинів на її території, він інформує відповідну державу про те, що така заява має наслідком визнання юрисдикції МКС щодо злочинів, зазначених у Римському статуті, що мають відношення до ситуації. Також інформує про те, що до відповідної держави застосовуватимуться положення та правила, що стосуються держав-учасниць. Передача ситуації до прокурора здійснюється в письмовій формі.

Державі слід подати наявну в неї доказову інформацію про злочини, адже Прокурор оцінює серйозність отриманої інформації. З цією метою він або вона може вимагати додаткову інформацію у держав, органів Організації Об'єднаних Націй, міжурядових або неурядових організацій або інших надійних джерел, які він або вона визнає відповідними, та може отримувати письмові або усні свідчення на місці перебування Суду. У зв'язку з цим, для початку розслідування Прокурором МКС – у нього має бути наявною потужна доказова база.

Релевантність доказу, його доказова сила та вагомість є фундаментальними критеріями доказів для МКС. Посібник з підготовки звітів щодо катувань, виданий Центром з прав людини Університету Ессекса, описує формулу отримання доказу найкращої якості: "Отриманий з перших рук + детальний + внутрішньо несуперечливий + підтверджений з декількох точок зору + доводить наявність сталих дій + новий = доказ найвищого стандарту". Також, навіть якщо доказ є релевантним, то він мусить бути "прийнятним" для використання у процесі судового розгляду. Перед тим, як визнати доказ вагомим, МКС вивчає походження доказу. Іншими словами: де була отримана дана інформація. Для визнання документа вагомим його походження має бути зрозумілим. Будь-яке рішення щодо прийняття доказів в конфіденційному порядку повинно закріплюватися письмово та відповідати єдиній політиці.

Щодо мови здійснення правосуддя. Офіційними мовами МКС є англійська, арабська, іспанська, китайська, російська та французька мови. Постанови МКС, а також інші рішення з основних питань, що розглядається, публікуються офіційними мовами. Робочими мовами МКС є англійська та французька мови. Дозволено використовувати одну з офіційних мов МКС як робочу мову, якщо цю мову розуміють і розмовляють нею більшість тих, хто бере участь у справі, що розглядається МКС, будь-який з учасників процесу просить про це або Прокурор МКС та сторона захисту просять про це. Голова МКС може дозволити використання офіційної мови МКС як робочої мови, якщо вважає, що це сприятиме ефективності розгляду. На прохання будь-якої із сторін, що беруть участь у розгляді, або будь-якої держави, якій дозволено брати участь у розгляді, МКС дозволяє їй використання будь-якої іншої мови, крім англійської або французької, за умови, що, на думку МКС, такий дозвіл є достатньо обґрунтованим.

III. Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ)

ЄСПЛ, за умов, визначених Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод (надалі – Конвенція), може розглядати заяви, подані особами, які скаржаться на

порушення своїх прав. Особа може звернутися до ЄСПЛ, якщо вважає, що особисто є жертвою порушення однією з держав – сторін Конвенції прав чи основоположних свобод, які захищаються Конвенцією та протоколами до неї. Відповідно до статті 32 Конвенції, юрисдикція Європейського суду з прав людини поширюється на всі питання, які стосуються тлумачення та застосування Конвенції і протоколів до неї та які передаються на його розгляд відповідно до статей 33, 34 і 47 Конвенції. ЄСПЛ може розглядати лише ті заяви, які спрямовані проти держав, що ратифікували Конвенцію та відповідні протоколи, і які стосуються подій, що відбувалися після дати ратифікації. ЄСПЛ не розглядає заяви, спрямовані проти приватних осіб або недержавних інституцій.

Відповідно до п. 1 статті 35 Конвенції, ЄСПЛ приймає заяви до розгляду лише після того, як були використані усі внутрішні засоби юридичного захисту, і лише протягом шести місяців з дати винесення остаточного рішення. Вказаний строк відраховується з моменту ознайомлення особи, яка звертається або її адвоката з остаточним судовим рішенням, за результатами процедури оскарження на національному рівні, або ж, якщо ефективний засіб юридичного захисту щодо такого порушення на національному рівні відсутній - з моменту ствердженого порушення. Перебіг даного строку припиняється в момент отримання ЄСПЛ першого листа, в якому чітко викладено предмет заяви або заповненого формуляру заяви.

У відповідності до правила 47 Регламенту ЄСПЛ, в заяві необхідно: навести стислий виклад фактів, щодо яких подається скарга, зазначити права, гарантовані Конвенцією або протоколами до неї, які, ймовірно, були порушені; назвати національні засоби юридичного захисту, які було використано; навести перелік рішень судів (або інших державних органів) у справі, із зазначенням дати кожного рішення та органу, який його виніс, а також коротку інформацію про зміст цього рішення. До листа необхідно додати копії самих рішень. Правило 45 Регламенту ЄСПЛ вказує, що заява підписується заявником або його представником.

Офіційними мовами ЄСПЛ є англійська та французька, але за бажанням є можливість звертатися до Секретаріату ЄСПЛ офіційною мовою однієї з держав, що ратифікували Конвенцію. Якщо ЄСПЛ визнає заяву прийнятною на основі надісланих документів, вирішує запропонувати Уряду висловити свою позицію щодо скарг заявника, Суд вестиме листування англійською чи французькою мовою, інші учасники розгляду справи, за загальним правилом, повинні надсилати подальші зауваження англійською чи французькою мовою.

Список використаних джерел

1. How the Court Works /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.icj-cij.org/en/how-the-court-works>
2. STATUTE OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/sicj/icj_statute_e.pdf
3. Rules of Procedure and Evidence /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Rules-of-Procedure-and-Evidence.pdf>
4. Fact-Finding before the International Court of Justice /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cambridge.org/core/books/fact-finding-before-the-international-court-of-justice/5F9C25D1D13BCF831548621BF5948AA4>
5. Law of Evidence at the International Criminal Court: Blending Accusatorial and Inquisitorial Models /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://scholarship.law.unc.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1921&context=ncilj>

6. Римський статут міжнародного кримінального суду/[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
7. Практичний посібник щодо прийнятності заяв ЄСПЛ /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_UKR.pdf
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод/[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text